अथ

महिम्नस्तोत्र सटीक.

तथा

शिवपंचाक्षरस्तोत्र.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

रावजी श्रीधर गोंधळेकर

यांनीं आपल्या

એઓએ પોતાના "જગદ્ધિતેચ્છુ"
છાપખાનામાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૭—સન ૧૮૯૧.


CHITRA SHALA PRESS POONA

अथ.

महिम्न स्तोत्र सटीक प्रा.

पुष्पदंतउवाच

શ્રી ગણેશાયનમઃ અથ શ્રી મહિમ્નસ્તોત્ર સાર્થ લીખ્યતે દોહરા
અજ અવિનાશી એક રસ, સત ચિત આનંદ સાર;
અધ્યારોપ અપવાદથી, કરીએ તત્વ વિચાર. ॥ ૧ ॥
ગુણ અનંત છે ઈશના, શેષ ન પામે પાર;
શાસ્ત્ર બુદ્ધિ અનુસારથી, વરણું અલ્પ પ્રકાર. ॥ ૨ ॥

પ્રથમ મહિમ્નની પરનાલિકા કથન કરીએ છીએ. એક સમય પુષ્પદંત નામનો આચારી કૈલાશમાં ક્રિડા કરતો હતો છતાં પ્રમાદને લીધે શિવ નિરમાલ્ય પુષ્પપર પગ મુકતો હવો. તે સમય એ પુષ્પદંત આચારી પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે શંકરના અપરાધને લીધે મારી આકાશ ગમનની સિદ્ધિનો નાશ થયો છે. તે સમય શંકરની સ્તુતિને માટે પુષ્પદંત આચારી મહિમ્ન સ્તોત્રનો પ્રારંભ કરતો હવો. એ મહિમ્નનો અર્થ વરજ ભાષામાં મુકતાનંદ પરમહંસે પોતાની બુદ્ધિનો અનુંસાર મુમુ

ક્ષુઓની બુદ્ધિમાં આરૂઢ થવાસારૂ લખ્યો છે. હવે પ્રથમ શ્લોકમાં નિર્ગુણ તથા સગુણ શંકરનુ સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે.

महिम्नःपारंतेपरमविदुषोयद्यसदृशीस्तुतिर्ब्रह्मादीनामपितदवसन्नास्त्वयिगिरः॥ अथावाच्यःसर्वः स्वमतिपरिणामावधिगृणन्ममाप्येषस्तोत्रेहरनिरपवादःपरिकरः ॥ १ ॥

અર્થ.—હે ભગવાન, આપના નિર્ગુણ સ્વરૂપના મહિમાનો પાર પુરૂપ જાણતો નથી કારણ કે આપનું નિર્ગુણ સ્વરૂપ મન અને વાણીથી પર છે, તેમજ આપને પુરૂષોએ કરેલી સ્તુતિની યોગ્યતા પણ નથી; અને બ્રહ્માદિકની સંસ્કૃત ભાષાનું ગોચરપણ આપનું નિર્ગુણ સ્વરૂપ નથી માટે પૂર્વાર્ધવડે સ્તુતિની અયોગ્યતા દર્શાવી હવે ઊત્તરાર્ધવડે સ્તુતિની યોગ્યતા દર્શાવે છે હે ભગવાન, સર્વે જન પોતપોતાની બુદ્ધિને અનુસારે આપની સ્તુતિ કરેછે તેથી સર્વે નિર્દોષછે; અને આ મહિમ્ન સ્તોત્ર બાબત મારો પ્રયત્ન વિનિર્દોષ છે. ॥ ૧ ॥

હવે શ્લોકના ત્રણ ચરણવડે નિર્ગુણ સ્વરૂપ તથા ચોથા ચરણવડે સગુણ સ્વરૂપનું કથન કરેછે.

अतीतः पंथानंतवचमहिमावाङ्मनसयोरतव्द्यावृत्यायंचकितमभिधत्तेश्रुतिरपि॥सक-

स्यस्तोतव्यःकतिविधगुणः कस्यविषयः पदे त्वर्वाचीनेपततिनमनः कस्यनवचः ॥ २ ॥

अर्थ.—ભગવાન, આપનો મહિમા મન તથા વાણીવડે જાણવામાં અવતો નથી અને આપના મહિમાને શ્રુત્તિયોપણ માનપૂર્વક કથન કરેછે, અને નેતિ નેતિ વાંકયવડે વેદ સકળ વાચ્યનો નિષેધ કરવા છતાં બીજા અર્થવડે વસ્તુનું પ્રતિપાદન પણ કરે છે; તો એ રીતનો આપનો મહિમા વર્ણવવાને કોઈ પુરૂષ શકિતવાન નથી તેમજ આપ કોઈ પણ પુરૂષને ઇંદ્રિયગોચરપણ નથી. હવે સગુણ વસ્તુની યોગ્યતા દેખાડેછે કે હે પ્રભુ, આપના મસિક સ્વરૂપવિષે સર્વ પુરૂષોની મનવાણી પહોંચે છે ॥ ૨ ॥ હવે પરમેસ્વરને સર્વ શાસ્ત્રોના કર્ત્તા ઠરાવેછે.

मधुस्फीतावाचः परमममृतंनिर्मितवतस्तव ब्रह्मन्किंवागपिसुरगुरोर्विस्मयपदम् ॥ मम त्वे-तांवाणींगुणकथनपुण्येनभवतः पुनामीत्य-र्थेऽस्मिन्पुरमथनबुद्धिर्व्यवसिता ॥ ३ ॥

હે ભગવાન, મારી સ્તુતિને લીધે આપને કોઇપણ પ્રકારે સંતોષ થતો નથી; કારણ કે, જે વાણી છે તેતો આપની રચેલી છે અને મધુર ગુણવડે યુકત છે તેમ છતાં વેદાંતના સિદ્ધાંત જ

ન્ય પરમ અમૃત રૂપ છે, વળી સુરગુરૂ એટલે બ્રહ્મદેવની વાણી આપને વિષે આશ્ચર્ય પામેછે તો અસ્મદાદિકની તો ગણતરીજ શી ? હે પ્રભુ, આ સ્તુતિ રૂપી અર્થમાં મારી બુદ્ધિના પ્રમાણમાં ઉદ્યમ કરૂંછું તે આપના ગુણ કથનને લીધે હું મારી વાણીને પવિત્ર કરૂંછું. ॥ ૩ ॥

હવે ત્રણ શ્લોકવડે મિમાંસાદિકના મત્તનું નિરાકરણ કરતે થકે ગ્રંથકાર પરમેશ્વરને નમસ્કાર કરેછે.

तवैश्वर्यंयत्तज्जगदुदयरक्षाप्रलयकृत्त्रयीवस्तु व्यस्तंतिसृषुगुणभिन्नासुतनुषु॥ अभव्याना-मस्मिन्वरदरमणीयामरमणींविहंतुंव्याक्रो-शीविदधतइहैकेजडधियः ॥ ४ ॥

અર્થ.—હે ભગવાન, આપનું ઐશ્વર્ય વ્યસ્ત આરોપિત છે અને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ તથા રૂદ્ર એ ત્રણ તનુગુણોવડે જુદે જુદે પ્રતીત થાયછે. વળી એ ઐશ્વર્ય ત્રણે લોકની ઉત્પતિ; સ્થિતિ તથા પ્રલય કરવા છતાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ તથા રૂદ્ર રૂપે છે. હે ભગવાન, કોઈ જડબુદ્ધિ મિમાંસકાદિક મત્તવાંળા જનો આપના ઐશ્વર્યની નિંદા કરેછે. એ નિંદા પાપી પુરૂષોને પ્રિય લાગે છે, પરંતુ આપના સર્વજ્ઞાદિ ગુણયુક્ત ઐશ્વર્યની નિંદા શુદ્ધ મુમુક્ષુઓને અતિ અપ્રિય લાગે છે. ॥ ૪ ॥

હવે નિંદાને દર્શાવીને કહે છે.

किमीहः किंकायः सखलुकिमुपायस्त्रीभुवनं
किमाधारोधातासृजतिकिमुपादानइतिच ॥
अतर्क्यैश्वर्येत्वय्यनवसरदुस्थोहतधियःकुत-
र्कोयंकांश्चिन्मुखरयतिमोहायजगतः ॥ ५ ॥

अर्थ.—એ ધાતા પરમેસ્વર ત્રણ ભુવનની ઊત્પત્તિ કરે છે પરંતુ તેઓને ઊત્પન્ન કરવા બાબત શી ક્રિયા ! કેવા પ્રકારની કયા કયા પ્રકારનો ઊપાય ! કયા પ્રકારનો આધાર તથા જગત ને ઊત્પન્ન કરવામાં નિમિત્ત ઊપાદાન કારણ શુ છે ! એવો કુતર્ક કેટલાક મંદબુદ્ધિયુકત પુરૂષો કરેછે. હે પ્રભુ એ કુતર્કનું તાત્પર્ય એ છે કે, જગત તથા તમારા ભકતોના ચિત્તને ભ્રમણા પમાડવી. આપને વિશે એવો કુતર્ક કરવો એજ અયોગ્ય છે કારણ કે, આપ તો અચિંત્ય માહાત્મ્ય યુકત છો. ॥ ૫ ॥

अजन्मानोलोकाः किमवयववंतोपिजगता-
मधिष्ठातारंकिंभवविधिरनादृत्यभवति॥ अ-
नीशोवाकुर्याद्भुवनजननेकः परिकरोयतो
मंदास्त्वांप्रत्यमरवरसंशेरतइमे ॥ ६ ॥

अर्थ.—હે અમરવર, દેવોમાં તમે શ્રેષ્ટ છો. ભુભુંવાદિ સત્પ લોક અવેવી (અવયવ રહિત) હોવા છતાં અજન્મા હશે એવી

સંભાવના થતી નથી કારણ કે, જે સાવેવ (અવયવ સહિત) વસ્તુ છે તેનો જન્મપણ થાયછે, જેમ ઘડો સાવેવી છે તેથી ઊત્પત્તિમાન છે. આ જગત અધિષ્ટાન પરમેશ્વરની અપેક્ષા વગર ઊત્પન્ન થતું હશે. ઇશ્વિર સિવાય બીજો કોઈ જગતકર્ત્તા હશે. એ ભુવના ઊત્પન્ન કરવામાં સામગ્રી શીછે? એવી રીતે પાપી મિમાંસકાદિક મતવાળા આપ બાબત અનેક પ્રકારના સંદેહ કરે છે, પરંતુ આપને વિશે સંશયની યોગ્યતા નથી તેમજ આ પ ઇશ્વિર કરતાં બીજો કોઈ સમર્થ પણ નથી. ॥ ૬ ॥ હવે પર મેશ્વરના સ્વરૂપના નિરૂપણ વિષેપટ શાસ્ત્રોનો વિવાદ દર્શાવે છે.

त्रयीसांख्यंयोगः पशुपतिमतंवैष्णवमितिप्र-
भिन्नेप्रस्थानेपरमिदमदः पथ्यमितिच ॥ रु-
चीनांवैचित्र्यादृजुकुटिलनानापदजुषांनृणा-
मेको गम्यस्त्वमसिपयसामर्णवइव ॥ ७ ॥

અર્થ.—ત્રણ વાકયોવડે ત્રણ વેદ, સાંખ્યવડે કપિલ મત્ત, યોગ વાકયવડે પાતાંજલિ ન્યાય એટલે વૈશેષિક શાસ્ત્ર, પશુપતિ વાકયવડે શૈવશાસ્ત્ર તથા વૈષ્ણવ વાકયવડે નારદ પંચરાત્ર એમ અગિંકાર કરેલાં છે. એ રીતે પંચભેદ કહયા, પ્રણ સકલ મત્ત વાદીઓ અહંકારવડે પોતપોતાના સિદ્ધાંતને અધિક માને છે કારણ કે સર્વ પુરૂશોની ઇચ્છાઓ જુદે જુદી વિચિત્ર છે પંર તુ જેમ સર્વ નદીઓનાં જલ પ્રથક પ્રથક માર્ગોવડે એકજ સ મુદ્રમાં મળી જાય છે તેમ આધિકાર ભેદવડે આપ એક પ્રભુ

મુમુક્ષુઓને પ્રાપ્ત થાઓ છો. ॥ ૭ ॥

**महोक्षःखट्वांगंपरशुरजिनंभस्म फणिनः क-
पालंचेतीयत्तववरदतंत्रोपकरणम् ॥ सुरस्तां
तामृद्धिंदधतितुभवद्भ्रूप्रणिहितांनहिस्वा-
त्मारामंविषयमृगतृष्णाभ्रमयति ॥ ८ ॥**

અર્થ.—ભોવરદ, અભયના દાતા તંત્રોપકરણ વગેરે આપને અલ્પ સામગ્રી છે તેમાં પ્રથમ ઊક્ષનંદીગણ, બીજુ દંડપર ક્ષ્મકપાલ, ત્રીજુ પરશુકુઠારનું આયુદ્ધ, ચોથુ અજીન ગજચર્મ, પાંચમી વનદગ્ધ કાષ્ટની ભસ્મ, છઠાં ફણીધર સર્પોનાં ભુષણ તથા સાતમાં મનુષ્યોનાં મસ્તકોનાં તુમલાં છે, તેથી અલ્પ વિભુતિછે અને દેવલોકો આપની કૃપા દ્રષ્ટિવડે મહાન ઋદ્ધિને ધારણ કરેછે. એ રીતે વિષય રૂપી મૃગ તૃષ્ણા આત્મારામ યોગીઓને બ્રહ્મનિષ્ટાથી ચલાયમાન કરી શકતી નથી માટે સર્વ યોગીઓ કરતાં શંકરને શ્રેષ્ટ પ્રતિપાદન કર્યા. ॥ ૮ ॥

**ध्रुवंकश्चित्सर्वसकलमपरस्त्वध्रुवमिदंपरोध्रौ-
व्याध्रौव्येजगतिगदतिव्यस्तविषये ॥ सम-
स्तेप्येतस्मिन्पुरमथनतैर्विस्मितइवस्तुवन्
जिह्रेमित्वांनखलुननुधृष्टामुखरता ॥ ९ ॥**

અર્થ—હે પુરમથન, કોઈ સમય કેટલાએક મિમાસકો આ સર્વ જગતને ધ્રુવ નિત્ય માને છે. કેટલાક બૌધમતના નાસ્તિકો આ સર્વે જગતને અનિત્ય માને છે. બીજા દીગંબરી નાસ્તિકો આ જગતને નિત્યાનિત્ય માને છે. એરીતે આકાશાદિક પંચભુતો નિત્ય છે એમ માને છે અને ઘટપટાદિ સર્વ પદારથોને અનિત્ય માને છે. એરીતે માને છે એરીતે મત્તવાદી લોકો આ જગતને ભિન્નભિન્ન પ્રકૃતિયુકતું માને છે. ભટ બૌધાદિકની પેઠે હું આપ પ્રભુની સ્તુતી કરતોથકો લજ્જા પામુંછું કારણ કે નિશ્ચય છતાં આશ્ચર્યથી ભ્રમિત થવું, એ મુરખતા છતાં અતી ચપળતાવાળા પુરૂષને લજ્જાની પાપ્તિ કરે તેમ છે. ॥ ૯ ॥ બ્રહ્મદેવ તથા વિષ્ણુ મળીને શંકરના ઐશ્વર્યનો અંત લેવા ગયા તે પરકાર દરશાવે છે.

तवैश्वर्ययत्नाद्यदुपरिविरिंचोहरिरधःपरिच्छे-त्तुंयातावनलमनलस्कंधवपुषः ॥ ततोभक्ति श्रद्धाभरगुरुगृणद्भ्यांगिरिशयत्स्वयंतस्थेताभ्यांतवकिमनुवृत्तिर्नफलति ॥ १० ॥

અર્થ.—આપના ઐશ્વર્યનો અંત લેવાસારૂ બ્રહ્મદેવ આકાશ તરફ અને વિષ્ણુ પાતાળમાં ગયા પરંતુ ઊભયમાંના કોઈને પણ આપનો અંત પરાત્પ થયો નહી કારણ કે આપ પરભુ તો વાયુ અને અગ્નિ સ્વરૂપી છો, તેમાં વાયુંતત્વ પર્યંત લિંગનું મસ્તક છે અને કાળ અગ્નિ પર્યંત લિંગનું મુળ છે બ્રહ્મદેવ માત્ર બ્રહ્માંડના અને વિ

ષ્ણુ માત્ર જળ તત્વના નિવાસી છે માટે આપનું ઐશ્વર્ય જાણવાને કોઈ સમર્થ થતા નથી, અને એ બ્રહ્માવિષ્ણુના અંતરમાં આપ સ્વત માન્યમાનછો તો બ્રહ્માવિષ્ણુ શ્રદ્ધા અને ભકિતવડે આપની સ્તુતિ કરે છે. હે ભગવાન, આપની સેવા ફલની પરાપ્તિ કરતી નહીં હોય એવું સમજવું એ કેવળ મુર્ખતા છે તો, આપ ઈશ્વરની ભકિત સાક્ષાત પરંપરાગત ફલને આપનારી છે. ॥ ૧૦ ॥ હવે રાવણનું પરાક્રમ દર્શાવવાને માટે કવણુની ભકિત કથન કરેછે.

अयत्नादापाद्यत्रिभुवनमवैरव्यतिकरंदशा-
स्योयद्बाहूनभृतरणकंडूपरवशान् ॥ शिरःप-
द्मश्रेणीरचितचरणांभोरुहबलः स्थिरायाः
स्त्वद्भक्तेस्त्रिपुरहरविस्फूर्जितमिदम् ॥ ११ ॥

અર્થ.—હે ત્રિપુરહર, યુદ્ધની ઇચ્છાને લીધે સદા ચળવળી રહેલી વીશ ભુજાઓ યુકતના રાવણને યત્નરહિતપણે નિઃશત્રુ યુકત ત્રિભુવનનું રાજય પ્રાપ્ત થયું તેમાં રાવણનું પરાક્રમ માત્ર આપની સ્થિર ભકિતજ છે. એ ભકિત એવી કે, રાવણ પોતાના દશ મસ્તક નિજ હસ્તે છેદી, પંકિત કરી કમળની પેઠે આપ પ્રભુને ચરણે બલીદાન આપતો હવો. વિશેષ કરીને આપનું પુજન સર્વેને સકળ વસ્તુની અધિકતાની પરાપ્તી થવાનો હેતુ છે. ॥ ૧૧ ॥ હવે શંકરનું મહદપણું સુચવવાને વાસ્તે રાવણની કુટીલતા દરશાવે છે.

अ-ुध्यत्वत्सेवासमधिगतसारंभुजवनं बला-
त्कैलासेपित्वदधिवसतौविक्रमयतः॥ अल-
भ्यापाताऽप्यलसचलितांगुष्ठशिरसिंप्रति-
ष्ठात्वय्यासीत्ध्रुवमुपचितोमुह्यतिखलः १२

अर्थ.—હે ભગવાન રાવણ આપની સમીપ કૈલાસમાં વાસતો થકો આપને પોતાના વીશ ભુજાઓનું પરાક્રમ દેખાડતો હવો. આપના બળને લીધે એ પાતાળમાં ટકી શકયો નહી. આંપની સેવા ભક્તિને લીધે રાવણને બળની પ્રાપ્તી થઈ તથાપિ આપે આપના અંગુઠાનો ભાર રાવણના મસ્તકપર અનાયાસે દીધો. એટલામાં તો તેનાથી પાતાળમાં રહેવાણુ નહી. વિશેષ કરીને પારકા ઐશ્વર્યને પામેલા દુષ્ટ જન મોહ પામે છે તો મહાન પુરૂષની કૃપા દુષ્ટજનને ફળદાતા થતી નથી. ॥ ૧૨ ॥
હવે શંકરના અનુગ્રહથી બાણાસુરનુ પરાક્રમ દર્શાવેછે.

यदृद्धिंसुत्राम्णो वरदपरमोच्चैरपिसतीमधश्च-
क्रेबाणःपरिजनविधेयत्रिभुवनः॥ नतच्चित्रं
तस्मिन्वरिवसितरित्वच्चरणयोर्नकस्याप्युन्नत्यैभवतिशिरसस्त्वय्यवनातिः॥ १३ ॥

अर्थ.—હે વરદાતા પ્રભુ, ઇંદ્રની અતી ઉત્કૃષ્ટ ઋદ્ધિને

ત્રણે ભુવનોને દાસત્વપણે વરતાવનારો બાણાસુર પાતાળમાં લેઈ ગયો એમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી કારણ કે તે આપના ચરણની પુજા કરનારો હતો; માટે જે જનો આપને વંદે છે તેઓને ફળની પરાપ્તી થાય એ પરત્યક્ષજ છે. ॥ ૧૩ ॥

अकांड ब्रह्मांड क्षयचकित देवासुरकृपाविधे-
यस्यासीद्यस्त्रिनयनविषंसंहृतवतः ॥ सक-
ल्माषःकंठेतवनकुरुतेनश्रियमहोविकारोपि
श्लाघ्योभुवनभयभंगव्यसनिनः ॥ १४ ॥

અર્થ.—હે ત્રિનયન આપે કૃષ્ણપાંડુર વરણના વિષનું પાન કર્યું છતાં એ વિષ કંઠને વિશે સ્થિત હોવાથી અતી શ્રીય શોભાને આપેછે. અકાંડ સમય ન છતાં બ્રહ્માંડના નાશને દેખીને, દેવો તથા અસુરો ભયને પામવા લાગ્યા, તેમજ દેવ તથા અસુરોના કલેશને અસહન કરવાસારુ આપે કૃપા કરીને વિષનું પાન કર્યું તો, હે પરભુ સંસારીજનોનાં સંસારી દુઃખો દુર કરવાનું આપને વ્યસનજ છે. ॥ ૧૪ ॥
હવે કામદેવની કથા વરણવે છે.

असिद्धार्थानैवक्वचिदपिसदेवासुरनरे निवर्त्तं-
तेनित्यंजगतिजयिनोयस्यविशिखाः ॥ सप-

इयन्नीशत्वामितरसुरसाधारणमभूत्स्मरःस्म-
र्तव्यात्मा नहिवशिषुपथ्यःपरिभवः ॥ १५ ॥

अर्थ.—હે ઈશ, કામદેવનું બાણ ભાલરહિત છે તેથી તે બાણ આ જગતમાં દેવ, અસુર તથા નરલોકને જીતવાને નિષ્ફળ ન થતા, સર્વને વશીભુત કરેછે; તથાપી આપની સાથે કામદેવ બીજા ઈંદ્રાદી દેવોની પેઠે વરતવા લાગ્યો તેથી દહન થયો અને સ્મરણ માત્રનુજ કામદેવનું શરીર રહ્યુ એ કનીષ્ટ થયો તેનું કારણ માત્ર જીતેંદ્રીય પુરુષોને પરાભવ પમાડવાનું છે. એ સુખનો હેતુ નથી કારણ કે, ઈશ્વરનો અનાદર એ વિનાશકારક છે. ॥ ૧૫ ॥ હવે શંકરને નમસ્કાર કરતે થકે ગ્રંથકાર એ પરભુના નૃત્યનુ કથન કરેછે.

महिपादाघाता- जतिसहसासंशय पदंपदंवि
ष्णोर्भ्राम्यद्भुजपरिघरुग्णग्रहगणम्॥ मुहुर्द्यौ-
दौस्थ्यंयात्यानिभृतजटाताडिततटाजगद्र-
क्षायैत्वंनटसिननुवामैवविभुता ॥ १६ ॥

अर्थ.—હે ભગવાન, આપે જગતના રક્ષણ તથા દુષ્ટોના નાશને અર્થે ચરણો ધરતાં ઊઠાવતાં પૃથ્વી નીચી ઊંચી થવા લાગી એવો નૃત્ય કર્યો, તેથી વીષ્ણુપદ આકાશે ભ્રમણ કરતું હતું; તથા હાવભાવ બતલાવતાં ભુજાઓ ફેરવવાને લીધે નક્ષત્રગણો રહ્યાં કે નષ્ટ થયાં તે બાબત શંશય થવા લાગ્યો; અને

ઊભય સ્વર્ગદ્વાર વ્યથા પામ્યાં, તેમજ જટા ફેરવવાથી સ્વર્ગનુ એક પાસુ તાડિત થયું ઘણુ કરીને આપનુ ઐશ્વર્ય વિપરિત પણ છે તથાપિ આપ ઇશ્વિરની ઇચ્છિા સ્વતંત્ર છે. ॥ ૧૬ ॥
હવે શંકરના વિરાટ સ્વરુપનુ કથન કરેછે.

**वियव्द्यापीतारागणगुणितफेनोद्गमरुचिःप्र-
वाहोवारांयःपृषदलघुदृष्टःशिरसितो ॥ जग-
द्वीपाकारंजलधिवलयंतेनकृतमित्यनेनैवो-
न्नेयंधृतमहिमादिव्यंतववपुः ॥ १७ ॥**

अर्थ.—હે જગદાધાર, આપના શરિરપર મહાન જળ પરવાહ ઝીણી ફરફરની પેઠે વરસતો દેખાય છે તેથી વિરાટ સ્વરુપનું પરિમાણ નથી. એ જળપ્રવાહ આકાશવત વ્યાપક અને તારા તથા નક્ષત્રોના સમુહમાં ફેણ સમાનછતાં, તેજનો ભાખ્ય થાય છે, જેમ નગરની પાછળ ચોતરફ ખાઈ હોય છે તેમ જળના પ્રવાહને લીધે ચોતરફથી સર્વ જગતને આવર્ણ કર્યું છે એ રીતે આપના વિરાટ શરિરને અનુમાનથી જાણી શકાયછે કે આપનું વપુ શરિર દિવ્ય પરભાયુકત છે. ॥ ૧૭ ॥

**रथः [illegible]णीयंताशत[illegible]तेरगेंद्रोधनुरथोरथांगे
चंद्राकौंरथचरणपाणिः[illegible]रइति ॥ दिधक्षो-
स्तेकोयंत्रि[illegible]रतृणमाडंबरविधिर्विधेयैःक्रीडं-**

त्योनखलुपरतंत्राःप्रभुधियः ॥ १८ ॥

અર્થ.—હે દેવ, સમય ત્રીપુરને દહન કરવાની આપની ઈચ્છા થઈ તે સમય પૃથ્વીરૂપી રથ, બ્રહ્મારૂપી સારથી, હિમાચલ પર્વતરુપી ધનુષ, સુર્ય તથા ચંદ્રરુપી રથનાં પૈડાં, જળરુપી રથચરણ એટલે રથની પૈંજણિઓ તથા વિષ્ણુરુપી બાણ કર્યાં; તો બાલ, વર્ય, શક્તિ તથા બુદ્ધિથકી યુકત પુરુષો નિશ્ચય કરીને પરાધિનપણે ક્રિડા ન કરતાં નિજ શક્તિથી વિનોદ કરેછે. ।।૧૮

हरिस्तेसाहस्त्रंकमलबलिमाधायपदयोर्यदेको नेतस्मिन्निजमुदहरन्नेत्रकमलम् ॥ गतोभक्त्युद्रेकः परिणतिमसौचक्रवपुषात्रयाणां रक्षायैत्रिपुरहरजागर्तिजगताम् ॥ १९ ॥

અર્થ.—હે ત્રિપુર હરહરી, આપના ચરણની પુજા વિષ્ણુ સહસ્ત્ર કમળવડે કરતા હવા, તેમાં એક ઓછું હોય તો પોતે પોતાના નેત્રકમળની તુલ્યના સંકલ્પ કરીને કોઈ બીજો અવયવ આપને અર્પણ કરતા તેથી અધિક ભક્તિને લીધે ચક્રરૂપ ધારણ કરીને સ્વર્ગ, મૃત્યુ તથા પાતાલ એ ત્રણે લોકનું રક્ષણ તમેજ કરોછો. એરીતે સુદરસન ચક્રની શક્તિ વિષ્ણુને તમેજ આપેલી છે. ।। ૧૯ ।। હવે કર્મફલના દાના શંકરનેજ. પ્રતિપાદન કરેછે.

क्रतौसुप्ते जाग्रत्त्वमसि फल योगे क्रतुमतांक्व मर्मप्रध्वस्तंफलतिपुरुषाराधनमृते ॥ अतस्त्वासंप्रेक्ष्यक्रतुषुफलदानप्रतिभुवंश्रुतौश्रद्धांबध्वा दृढपरिकरः कर्मसुजनः ॥ २० ॥

अर्थ.—હે ભગવાન, સકામી પુરુશો કર્મ બાબત દ્રઢ વિશ્વાસ કરીને પરવર્ત થાયછે, અને શ્રુતિ અથવા વેદ વાક્યપર દ્રઢ વિશ્વાસ કરીને કર્મ કરે છે. વળી ઋતુયજ્ઞમાં ફ્લદાતા આપને જાણીને કર્મ કરેછે; વિનષ્ટ કર્મફળની પ્રાપ્તી તમેજ કરોછો અને પુરૂશોને નષ્ટ કર્મફ્ળની પરાપ્તી ઇશ્વિરના આરાધન વિના સિદ્ધ થતી નથી. ॥ ૨૦ ॥ હવે શંકરના કોપથી દક્ષપ્રજાપતિના યજ્ઞનો વિદ્દંસ થયો તે કથન કરેછે.

क्रियादक्षोदक्षःक्रतुपतिरधीशः स्तनुभृतामृषीणामार्त्विज्यंशरण सदस्याः सुरगणाः ॥ क्रतुभ्रेषस्त्वत्तःक्रतुफलविधानव्यसनिनोध्रुवंकर्तुः श्रद्धाविधुरमभिचारायहिमखाः॥२१॥

अर्थ.—હે શરણુદાતા, દક્ષપ્રજાપતી ક્રિયાકર્મમાં કુશળ હતો અને યજ્ઞકર્મ બાબત યજમાન પણ આપજ હતા. વશિષ્ટાદિક રુષિયો યજ્ઞમાં રુત્વીજ (કર્મના કરાવનાર) હતા, તેમજ

ઈંદ્રાદિક દેવો દક્ષપ્રજાપતીની સભામાં બેઠા હતા. એરીતની સામગ્રી દક્ષના યજ્ઞમાં હતી તથાપી આપના કોપને લીધે નષ્ટ થઈ; કારણ કે, યજ્ઞમાં યજમાનને ફળ સંપાદન કરવાનું આપને વ્યસનજ છે તથાપિ યજમાનની શ્રદ્ધાવીના યજ્ઞકર્મ વિશેષ કરીને વીપર્યનો હેતુ થાય છે. ॥ ૨૧ ॥

હવે પ્રજાપતિના કામનો આરવીભાવ સુચવે છે.

प्रजानाथंनाथ प्रसभमभिकंस्वांदुहितरंगतंरो-
हिद्भूतांरिरमयिषुमृष्यस्यवपुषा ॥ धनुष्पाणे-
र्यातंदिवमपिसपत्राकृतममुंत्रसंतंतेऽद्यापि
त्यजतिदमृगव्याधरभसः ॥ २२ ॥

અર્થ.—હે ભુનાથ, આપનો મૃગ સમાનનો વેગ હાલ વર્તમાનકાળમાં પણ મટતો નથી; કારણ કે, આપના હાથમાં ધનુષ છતાં પરજાનાથે લજ્જીત હોતેથકે મૃગશરીર ધર્યું અને બ્રહ્મદેવ આપની પુત્રી મૃગલનું શરીર ધરીને નાસવા લાગ્યા તથાપિ પરજાનાથે અતી કામથી વ્યાકુળ હોતેથકે પાછળને પાછળ ધાવા માંડયું. આપના ભયથી બ્રહ્મા પણ સ્વર્ગમાં નાસવા લાગ્યા તોપણ તેણે બ્રહ્માની પુંઠ મેલી નહી અને આપે પણ તેનો પીછો છોડયો નહીં તેથી અદ્યાપિ પણ એ તારાઓ આકાશમાં મૃગશિર નક્ષત્રમાં જણાય છે. ॥ ૨૨ ॥

હવે પાર્વતીનો મુગ્ધભાવ કથન કરે છે.

स्वलावण्याशंसाधृतधनुषमन्हायतृणवत्पुरःप्लुष्टंदृष्ट्वापुरमथनपुष्पायुधमपि॥ यदिस्त्रैणंदेवीयमनिरतदेहार्धघटनादवैतित्वामद्धा बतवरदमुग्धायुवतयः ॥ २३ ॥

अर्थ.—હે પુરમથન, વિરહરૂપી ધનુષ્યને ધારણ કરીને ઊભેલો કામદેવ તૃણની પેઠે સીઘ્રદહન થયો તે તથા આપનું અર્ધ શરિર પોતાના શરિરમાં વિધમાન છે એમ જાણવા છતાં પાર્વતિ આપની સનમુખ આવીને ઊભાં અને સ્વલાવણ્યનું અભિમાંન કરતે થકે આપને સ્ત્રી લંપટ માનવા લાગ્યાં તો સ્ત્રીજાતિ મુંઢ છે. ॥ ૨૩ ॥

श्मशानेष्वाक्रीडाः स्मरहरपिशाचाः सहचराश्चिताभस्मालेपःस्रगपि नृकरोटीपरिकरः ॥ अमंगल्यंशीलंतवभवतुनामैवमखिलं तथापिस्मर्तॄणांवरदपरमंमंगलमसि ॥ २४ ॥

अर्थ.—હે સ્મરહર, આપ શ્મશાનમાં ક્રીડા કરોછો. આપની સંગે પિશાચો રહેછે તથા અંગે શ્મશાનની ભસ્મ લેપન કરવા છતાં મનુષ્યોનાં તુમલાંની માળા ધારણ કરોછો. હે વરદાયક પ્રભુ, એરીતે આપની સામગ્રી અમંગલરૂપ છે. તથા

પિ જે પુરૂષો આપનું સ્મરણ કરેછે તેઓને આપ પરમ મં ગલરુપ છો. ॥ ૨૪ ॥

मनःप्रत्यक्चित्तेसविधमवधायात्तमरुतः प्रहृष्यद्रोमाणः प्रमदसलिलोत्संगितदृशः ॥ यदालोक्याल्हादं ह्रद इव निमज्यामृतमये दधत्यंतस्तत्त्वं किमपि यमिनस्तत्किल भवान् ॥ २५ ॥

अर्थ.—હે ભગવાન, ચિતને વિષય તરફથી રોકીને યોગ શાસ્ત્રમાં કહેલાં સાધનો કરીને, આપની તરફ ચિત્ત લગાવીને, આતપરાણુ તથા અપાનવાયુતું નીરોધન કરતેથકે હર્ષના આનંદને લીધે રુઆટાં ઊભા થયા છતાં પ્રમદ આનંદવડે જે જેઓનાં નેત્રોમાં જલ ભરાઈ ગયું છે એવા યમી યોગીઓ, આપના સતચીદાનંદ રુપને પોતાના અંતઃકરણમાં ધારણ કરીને જેમ શીતળ તલાવમાં ક્રીડા કરવાથી પુરુષ આનંદ પામેછે, તેમ આપના અમૃતરુપી તત્વને ધારણ કરીને આનંદ પામે છે. ॥ ૨૫ ॥

त्वमर्कस्त्वं सोमस्त्वमसि पवनस्त्वं हुतवहस्त्वमापस्त्वं व्योम त्वमु धरणिरात्मा त्वमिति च ॥ परिच्छिन्नामेवं त्वयि परिणता बिभ्रतु

गिरंनविद्मस्तत्त्वंवयमिहतुयत्त्वंनभवसि ॥ २६ ॥

અર્થ.—હે ભગવાન, સૂર્ય, ચંદ્ર, વાયુ, અગ્નિ, જલ, આકાશ પૃથ્વી તથા સર્વના સાક્ષીરુપ આત્મા એ સર્વરુપે આપજ છો. આપના સ્વરુપને જાણુનારા પરિપકવ બુદ્ધિવાળા પુરુષો પોતાની વાણીવડે આપના સ્વરુપનું જુદું જુદું કથન કરેછે. હું આ જગતમાં આપનાથી કોઇપણ પૃથ્ક વસ્તુ દેખતો નથી તો સકળ જડ તથા ચૈતન્યરુપ આપ[illegible] છો. ॥ ૨૬ ॥

હવે ઔંકાર તથા શંકરનો વાચ્ય વાચક સંબંધ કથન કરેછે.

तयोतिस्रोवृ[illegible]भुवनमयोत्रिनपिसुरा न-कारार्द्यैर्वर्णैस्त्रिभिरभिदधत्तीर्णविकृति ॥ तुरायंतेधामध्वनिभिरव[illegible]धानमणु[illegible]भिःसमस्तव्यस्तंत्वां[illegible]दगृणात्योमिति पदम् २७

અર્થ.—હે ભોશરણદ, ઔં, એ પદ વડે આપની સ્તુતિ થાય છે. ઔંકાર સર્વ રુપથી સમસ્ત તથા અક્ષર રૂપે વ્યસ્ત ભિન્ન છે. અકાર, ઊકાર તથા મકાર એ ત્રણ વર્ણવડે રુગ, યજુ તથા શામ એ ત્રણે વેદોને ધારણ કરે છે તથા ઊદાત અનુદાત તથા સ્વરીત ભેદે કરીને સર્વ સ્વર તથા વ્યંજનોને ધારણ કરેછે. ત્રણલોક તથા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને રૂદ્ર એ ત્રણે દેવોને પણ ઔંકાર

ધારણ કરેછે. એ ઔંકાર આપના સુક્ષમ તેજ તુરીયા નામના ધામમાં વ્યાપક છે. એ તુરીયાનું સ્વરુપ એવું છે કે, જાગ્રતાવસ્થામાં હૃદયથી કંઠસુધી, સ્વપ્નમાં કંઠથી તાળુશુધી. સુશુપ્તિમાં તાલુથી લલાટસુધી તથા શિવ તત્વ તુરીઆમાં લલાટથી કુંડલી સુધી વ્યાપક છે. તુરીયા સ્વરુપ ષટ વિકારથી પૃથક છે. ॥ ૨૭ ॥ હવે ધ્યાન કરવા સારૂં આઠ નામનું ધ્યાનાષ્ટક કથન કરેછે.

भवःशर्वोरुद्रःपशुपतिरथोग्रःसहमहांस्तथा भीमेशानाविति यदभिधानाष्टकमिदम् ॥ अमुष्मिन्प्रत्येकंप्रविचरतिदेव श्रुतिरपिप्रियायास्मैधाम्नेप्रविहितनमस्योस्मिभवते २८

અર્થ.—હે પ્રભુદેવ, આપના અભિધ્યાનાષ્ટકનાં આઠ નામછે. વેદશ્રુતિ એક નામને ભિન્ન ભિન્ન કરીને કહે છે. પેહેલુ ભવ, બીજું સર્વ ત્રીજુ રૂદ્ર, ચોથુ પશુપતિ, પાંચમુ ઊગ્ર, છઠુ મહાન પણાને લીધે મહાદેવ, સાતમુ ભીમ તથા આઠમુ ઈશાન નામ છે. હે ભગવાન હું (ગ્રંથકર્તા) આપના તુરિયા સ્વરૂપને વારંવાર નમસ્કાર કરૂછું ॥ ૨૮ ॥

नमोनेदिष्ठायप्रियपवदविष्ठायचनमोनमःक्षोदिष्ठायस्मरहरमहिष्ठायचनमः ॥ नमोवर्षिष्ठायात्रिनयनयविष्ठायचनमोनमः सर्व-

स्मैतेत्त्वंददामितिशर्वायचनमः ॥ २९ ॥

અર્થ.—હે પ્રિયદેવ, સમિપ સ્થિત એટલે આપના અંતર્યામિ સ્વરૂપને તથા દુર દિશાને વિશે સ્થિત એટલે આપના મહાન રૂપને નમસ્કાર કરું છું. મન વાણીથી પર એવા આપના સુક્ષમ બ્રહ્મ, તરૂણ, સર્વ ચરાચર તથા સર્વ ચરાચરથી પણ પર એવા આપના શુધ સ્વરૂપને હું નમસ્કાર કરૂછુ. એરીતે સર્વ દ્રષ્ટા દ્રસ્યરૂપ તમેજ છો. ॥ ૨૯ ॥ હવે ત્રણ ચરણવડે શંકરના સગુણ સ્વરૂપ તથા ચોથા પદવડે નીર્ગુણ સ્વરૂપનુ કથન કરેછે. ॥૨૯॥

बहलरजसेविश्वोत्पत्तौभवायनमोनमःप्रबल-
तमसेतत्संहारेहरायनमोनमः ॥ जनसुख-
कृतेसत्वोद्रक्तौमृडायनमोनमःप्रमहसिपदे
निस्त्रैगुण्येशिवायनमोनमः ॥ ३० ॥

અર્થ.—હે ભગવાન, સૃષ્ટિની ઊત્પત્તિ કરવાના હેતુથી ધારણ કરેલા રજોગુણ યુકત અધિષ્ટાન એટલે આપના ભવરૂપને સૃષ્ટિ સંહારના હેતુથી ધારણ કરેલા પરબળ તમો ગુણયુક્ત અધિષ્ટાન એટલે આપના હરરૂપને તથા સૃષ્ટિનું પાલણ કરવાના હેતુથી ધારણ કરેલા સત્વગુણ યુકત અધિષ્ટાન એટલે આપના મુડ રૂપને હું વારંવાર નમસ્કાર કરૂછું, અને ત્રિગુણથી પર (જુદુ) એવા તુરિયારૂપી આપના સતચિદાનંદ શિવરૂપને હું વારંવાર નમસ્કાર કરૂંછું. એરીતે ભકિતની અધિકતાથી ગ્રંથ

કર્તા વારંવાર નમસ્કાર કરે છે. ॥ ૩૦ ॥

कृशपरिणतिचेतः क्लेशवश्यंक्वचेदंक्वचतवगु-णसीमोल्लंघिनीशश्वदृद्धिः ॥ इतिचकितममं-दीकृत्यमांभक्तिराधाद्वरदचरणयोस्ते वाक्य-पुष्पोपहारम् ॥ ३१ ॥

અર્થ.—હે વરદાતા, સ્વપન વીચારની પેઠે આપને કૃશ એટલે અલ્પ પરિણામ કરૂંછું. હું કલેશ વસ્ય એટલે દુઃખને લીધે પરાધિનછું આપનો મહિમા ત્રણ ગુણની મર્યાદાથી પૃથક વર્તેછે. એરીતે ભય ગણતો થકો હું આપની નિરભય ભક્તિ કરૂંછું, અને વાકયરૂપી પુસ્પોની માળાઓ આપના ચરણને વિશે અરપણ કરૂંછું. ॥ ૩૧ ॥

असितगिरिसमंस्यात्कज्जलंसिंधुपात्रेसुरत-रुवरशाखालेखनीपत्रमुर्वी ॥ लिखतियदि गृहीत्वाशारदासर्वकालं तदपितवगुणाना-मीशपारंनयाति ॥ ३२ ॥

અર્થ.—હે ઈશ, નીલગિરી જેટલા કજળની સમુદ્ર જેવડા પાત્રમાં સમાઈ રહે એટલી રૂશનાઈ કરી, આ જગતપરનાં જેટલા દેવતાઇ ઝાડ છે તેમની શાખાઓની લેખણો કરી

પૃથ્વીના ... જેવડા કાગળમાં સર્વના કરતાં ચપળ લખનાર સરસ્વતી સદાકાળ લખ્યાં કરે તોપણ આપના ગુણોનો પાર આવે નહિ. ॥ ૩૨ ॥ હવે આ મહિમ્નનો કર્તા પોતાનું નામ દરસાવ્યા છતાં ઈશ્વરની સ્તુતિ કરેછે.

असुरसुरमुनींद्रैरर्चितस्येंदुमौलेर्ग्रथितगुणमहिम्नोनिर्गुणस्येश्वरस्य ॥ सकलगुणवरिष्ठः पुष्पदंताभिधानोषचिरमलघुवृत्तैःस्तोत्रमेतच्चकार ॥ ३३ ॥

अर्थ—બાણાસુરાદિ અસુરો, બ્રહ્માદિ દેવો તથા મન્વાદિ નરેંદ્રો વગેરે સરવે, જે ઈશ્વરના મસ્તકપર ચંદ્ર છે તથા માયાની ઊપાધિ સહિત પોતેજ ઈશ્વર છે કે જેમના ગુણોનો મહિમા અતિ વિખ્યાત છતાં, અનન્વય, વંશપરમપરા ગોત્ર રહિત તથા નિરગુણ છે, તે ઈશ્વરનું અચરન (પુજન) કરે છે; તેમની મધુર પરેમાકાર વૃત્તિથી, સકલ ગુણોથી સંયુકત એવો હું પુષ્પદંત આચારિ, આ મહિમ્ન સ્તોત્રવડે સ્તુતી કરૂંછું. ॥ ૩૩ ॥ હવે પુષ્પદંત આચારી, પોતાની સિધિની ફરી પ્રાપ્તીને વાસ્તે શંકરની સ્તુતી કરેછે.

अहरहरनवद्यंधूर्जटेःस्तोत्रमेतत्पठतिपरमभक्त्याशुद्धचित्तःपुमान्यः॥ सभवतिशिवलोकेरुद्रतुल्यस्तथात्रप्रचुरतरधनायुः पुत्रवान्की-

र्तिर्मांश्च ॥ ३४ ॥

अर्थ—જેના પુષ્પતુલ્ય દાંત છે, સકળ ગંધર્વનો રાજા છે, દેવોનાદેવ શંકરનો દાસ છે તેણે ચંદ્રશેખર એટલે મહાદેવના આ મહિમ્ન સ્તોત્રની રચના કરીછે. શંકરના કોપને લીધે પુષ્પદંત આચારીની આકાશ ગમનની સિધિનો નાશ થયોછે તેથી દેવોના ગુરૂ શંકરની સ્તુતી આ મહિમ્ન સ્તોત્રમાં કથન કરીછે. આ મહિમ્ન સ્તુતી સર્વની સ્તુતીયો કરતાં અધિક તથા દિવ્ય છે; કારણ કે આ સ્તુતી દિવ્ય આત્માની પરાપ્તીનો હેતુ છે તેથી આ સ્તોત્ર દિવ્ય છે. ॥ ૩૪ ॥

હવે મહિમ્નસ્તોત્રના પાઠનું ફળ કથન કરેછે.

महेशान्नापारोदेवोमहिम्नोनापरास्तुतिः॥अ-घोरान्नापरोमंत्रोनास्तितत्वंगुरोःपरम् ॥३५॥

अर्थ—આ મહિમ્નસ્તોત્રનો કર્તા હું પુષ્પદંત આચારી કહું છું કે, જે મનુષ્ય હાથ જોડીને, શંકરમાં ચીત લગાવીને, શ્રધ્દાવડે આ મહિમ્ન સ્તોત્રનો પાઠ કરેછે તે પુરૂષ કિંનરોએ સ્તવન કરેલા શીવની સમીપ કૈલાસમાં વાસ કરેછે. આ મહિમ્નનો પાઠ કરનાર પુરૂષનું ઈંદ્રાદિ દેવો તથા વશીષ્ઠાદિ મુનિયો વગેરે પૂજન કરેછે. જે પુરૂષ સકામ ભાવે આ મહિમ્નનો પાઠ કરશે તે પુરૂષ સ્વર્ગને પામશે તથા નિસકામપણે કરશે તે પુરૂષ મુક્ત થશે. આ મહિમ્નનો પાઠ કરનારા સર્વ પુરૂશો અંતઃકરણ શુધ્દિદ્વારાએ જ્ઞાનપરાપ્તિ થવાથી મોક્ષ પામશે; માટે આ મહિમ્ન સ્તુતિનું મહાન ફલ છે. ॥ ૩૫ ॥

दीक्षा‍ दानंतपस्तीर्थंज्ञानंयागादिकाः क्रियाः॥ महिम्नःस्तवपाठस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ३६

अर्थ—શંકર સમાન કોઈ દેવ નથી, અઘોર મંત્ર સમાન કોઈ મંત્ર નથી બ્રહ્મવેત્તા ગુરૂ સમાન કોઇ ગુરૂ નથી; તેમજ મહિમ્ન સ્તોત્ર સમાન ઇશ્વિરની કોઈ સ્તુતિ નથી. ॥ ૩૬ ॥

कुसुमदशननामासर्वगंधर्वराजःशिशुशशधरमौलेर्देवदेवस्यदासः ॥ सगुरुनिजमहिम्नोभ्रष्टएवास्यरोषात्स्तवनमिदमकार्षीद्दिव्यदिव्यंमहिम्नः ॥ ३७ ॥

अर्थ— દિક્ષાકર્મના નિયમ, દાન, તપ, તિર્થયાત્રા, હોમ તથા યજ્ઞાદિ કર્મકાંડ ક્રિયા કરવાથી જે જે ફ્લોની પરાપ્તીયો થાયછે, તે સર્વ ફ્લોની પરાપ્તીયોનો-સમુદાય મહિમ્ન સ્તોત્રની સોળમી કળાને પોંહોચતો નથી. ॥ ૩૭ ॥

सुरवरमुनिपूज्यंस्वर्गमोक्षैकहेतुंपठतियदि मनुष्यःप्रांजलिर्नान्यचेताः ॥ व्रजतिशिवसमीपंकिन्नरैःस्तूयमानःस्तवनमिदममोघं पुष्पदंतप्रणीतम् ॥ ३८ ॥

अर्थ—આ મહિમ્ન સ્તોત્ર શ્રીપુષ્પદંત આચાર્યના મુખથી પરગટ થયું છે. આ મહિમ્ન સ્તોત્રના પાઠથી સર્વ પાપો નિવારણ

ણુ થાયછે; વળી આ સ્તોત્ર શંકરને પિરય છે માટે પુરૂષ ચિત્ત ને દૃઢ કરીને, નિજકંઠે પાઠ કરેછે તે પુરૂષપર ભુતપતિ મહેશ પર સન્ન થાયછે. એ શંકરની કૃપાદૃષ્ટિથી મુમુક્ષુઓને બોધ થાયછે. ॥ ૩૮ ॥

श्रीपुष्पदंतमुखपंकजनिर्गतेनस्तोत्रेणाकिल्बिषहरेणहरप्रियेण ॥ कंठस्थितेनपठितेनसमाहितेनसुप्रीणितोभवतिभूतपतिर्महेशः ॥ ३९ ॥

अर्थ—જે પુરૂષ પરાતઃકાલે ઊઠીને પરમ ભક્તિવડે શંકરની સ્તુતીનો આ પાઠ કરશે તે પુરૂષ ચીતશુધ્દિ દ્વારાએ શીવલોકમાં રૂદ્રતુલ્ય જ્ઞાનવાન થશે. સકામી પુરૂષોના આત્માકાર્ય કારણ સહિત ધન પુત્રાદિ સમૃધ્ધી યુક્ત થશે. આ મહિમ્નનો પાઠ કરનારો પુરૂષ દીર્ઘયુ થવા છતાં પુત્ર તથા કીર્તિમાન થશે. આ મહિમ્નનો પાઠ સકામી પુરૂષોને સકળ ભોગોનો હેતુ છે તથા નિષ્કામી પુરૂષોને અંતઃકરણની શુધિથવાથી જ્ઞાનપરાપ્તીને લીધે મોક્ષનો હેતુ છે. ॥ ૩૯ ॥

હવે આ સ્તોત્રની સમાપ્તી કરેછે.

इत्येषावाङ्मयीपूजाश्रीमच्छंकरपादयोः ॥ आर्पितातेनमेदेवःप्रीयतांवैसदाशिवः ॥४०॥

अर्थ—પવીત્રતાના હેતુયુક્તનું આ સ્તોત્ર સમાપ્ત થયું છે. આ

સ્તોત્રનું ક૰ . ુષ્પદંત ગંધર્વે કર્યુંછે. આ મહિમ્ન સ્તોત્ર તુલ્ય બીજું કોઇ ગ સ્તોત્ર નથી; તેથી આ સ્તોત્રવિશે સર્વનું મન આશક્ત થ. છે. ૰.. સ્તોત્રમાં માત્ર ઇશ્વિરનુંજ વર્ણન કર્યું છે; કારણ કે ઇશ્વિરના ગુણકથનની આગળ બીજી સકળ ચાતુરાઇઓ વ્યર્થ છે. ॥ ૪૦ ॥

॥ इतिश्रीपुष्पदंतगंधर्वराजविरचितंश्रीशिवमाहिम्नाख्यस्तोत्रंसंपूर्णम् ॥ ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ ॥ शुभमस्तु ॥

દોહરો—ઇષ્ટિદેવનું ધ્યાન ી, શંકર નામ ઉચારી; ભાષા પદ પરકાશ આ, ટીકા ૰ ૰. ારી. ॥ ૧ ॥ આનો કરે વીચારી જે, વણવાર ચીત્તમાંય; પદ અન્વય પરકાશ થઇ, સંશય ચીત્તનો જાય. ॥ ૨ ॥ મુક્તાનંદ પરમહંસે આ, નીજ બુધ્ધનું સાર; પદ આશય પરગટ કરી, કીધો સુગમ પરકાર ॥ ૩ ॥ ઇતીશ્રી ભાષા પદપરકાશ મહિમ્ન ટીકા મુક્તાનંદ પરમહંસેન વીરચીતા સંપૂર્ણ સમાપ્ત શુભંભવતુ.

આ મહિમ્ન સ્તોત્રની ટીકા, ઉપર કહેલા મુક્તાનંદ સ્વામીએ વરજભાષામાં કરેલી તેનો કથા મૂળના સંસ્કૃત શ્લોકોનો આશ્રય ગ્રહણ કરીને, વર્તમાનકાળની પધ્દત્તી પરમાણેની આ ગુજરાતી ટીકા, અમદાવાદનીવાસી કડિવા પાટીદાર અડકે અસારવા મુળજી પરેમજીએ કરી આપેલી તેથી આ મહીમ્ન યોગવાઇ આવ્યે હાલ છપાવ્યું છે.

॥ अथ शिवपंचाक्षरस्तोत्रप्रारंभ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नागेंद्रहाराय त्रिलोचनाय भस्मांगरागाय महेश्वराय ॥ नित्याय शुद्धाय दिगंबराय तस्मै नकाराय नमः शिवाय ॥ १ ॥ मंदाकिनीसलिलचंदनचर्चिताय नंदीश्वरप्रमथनाथमहेश्वराय ॥ मंदारपुष्प बहुपुष्प सुपूजिताय तस्मै मकाराय नमः शिवाय ॥ २ ॥ शिवाय गौरीवदनाब्जवृंदसूर्याय दक्षाध्वरनाशकाय ॥ श्रीनीलकंठाय वृषध्वजाय तस्मै शिकाराय नमः शिवाय ॥ ३ ॥ वसिष्ठ कुंभोद्भवगौतमार्य मुनींद्रदेवार्चितशेखराय ॥ चंद्रार्कवैश्वानरलोचनाय तस्मै वकाराय नमः शिवाय ॥ ४ ॥ यक्षस्वरूपाय जटाधराय पिनाकहस्ताय सनातनाय ॥ दिव्याय देवाय दिगंबराय तस्मै यकाराय नमः शिवाय ॥ ५ ॥ पंचाक्षरमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसन्निधौ ॥ शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ॥ ६ ॥ इतिश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं शिवपंचाक्षरस्तोत्रं संपूर्णम् ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ ७ ॥